

Jog & Fegyver

A szolgálati lőfegyverek használatának szabályai közül ebben a számunkban a határőrség tagjainak lőfegyverhasználatát elemezzük.

A határőrség tagjaival újabban már nem csak a határátkelő helyen, illetve az oda vezető vasúti vagy hajóútvonalon találkozhatunk, hanem egyre többször a határtól távolabb, ún. mélységi ellenőrzés során, amikor is járműveket, személyeket ellenőriznek, akár 1989 előtt, csak most nem keletnémetek, hanem távolabbi országokból származók után kutatnak. Feladataikat általában egyenruhában végzik, de az ún. polgári ruhás járőrök, illetve a bűnügyi és felderítő szolgálat állományába tartozók civilben járnak, azonban mindannyian jogosultak szolgálati lőfegyver viselésére és adott helyzetben használatára. Elsődlegesen erről az ún. „adott helyzet”-ről lesz most szó. A határőrség célorientációja jelenleg vegyes állapotot mutat, hiszen elsődleges feladata az államhatár védelme, és mint ilyennek, elsősorban a honvédséghez kellene hasonlítania. Azonban egyéb feladatainak túlsúlya és ezek gyakorisága (rendészeti funkció az államhatár őrizetkor, idegenrendészeti funkció, szabálysértési hatósági és bűnüldözési-bűnmegelőzési funkció bizonyos bűncselekmény esetén) tevékenységét a rendőrséghez teszi hasonlatossá, így nem csoda, hogy lőfegyverhasználatának szabályai is elsődlegesen a rendőrségről szóló törvény (Rtv.) szerint kerültek meghatározásra.

Ezzel együtt az előző számunkban a honvédséggel kapcsolatosan ismertetésre került fegyveres erők szolgálati szabályzatának rendelkezései vonatkoznak változatlanul a határőrségre, és nem a rendőrség szolgálati szabályzata. A határőr lőfegyverhasználatát a fentiekén túl a határőrizetről és a határőrségről szóló 1997. évi XXXII tv., valamint a végrehajtására kiadott 66/1997 (XII. 10.) BM. rendelet szabályozza. Előre kell itt is bocsátani, hogy lőfegyverhasználatnak kizárólag a személyre leadott célzott lövés minősül. (Nem úgy, mint a polgári lőfegyverek esetében.)

A határőr lőfegyvert használhat az Rtv. 52., 53., 55., 56., 57. §-ban meghatározott módon (erről szó lesz későbbi - a rendőrségről szóló - számunkban) az alábbi esetekben:

- a) az élet elleni közvetlen fenyegetés vagy támadás elhárítására,
- b) a testi épséget súlyosan veszélyeztető közvetlen támadás elhárítására,
- c) a közveszély okozás, a terrorcselekmény vagy légi jármű hatalomba kerítése bűncselekményének megakadályozására vagy megszakítására,
- d) bűncselekmény lőfegyverrel, robbanóanyaggal vagy az élet kioltására alkalmas más eszközzel elkövetésének megakadályozására,
- e) lőfegyver, illetőleg robbanóanyag jogosulatlan, erőszakos megszerzésére irányuló cselekmény megakadályozására,
- f) az állam működése vagy a lakosság ellátása szempontjából kiemelkedően fontos létesítmény ellen intézett támadás elhárítására,
- g) azzal szemben, aki a nála levő fegyver vagy más veszélyes eszköz letételére irányuló határőri felszólításnak nem tesz eleget és magatartása a fegyver vagy más veszélyes eszköz ember elleni közvetlen felhasználására utal,
- h) a saját élete, testi épsége, személyes szabadsága ellen intézett támadás elhárítására.

Az államhatár engedély nélküli átlépése jelenleg szabálysértést képez, így ilyen személlyel szemben lőfegyver nem használható. A tiltott határátlépés büntette a Btk. 217. § szerint csak akkor valósul meg, ha azt fegyveresen követik el, így emiatt állhat csak be a határőr fegyverhasználati jogosultsága. Összehasonlítva az előző számunkban írtakkal, mint bizonyára az olvasó is észrevette, itt csak fegyverhasználati jogról van szó, és nem kötelességről. A hivatkozott jogszabály nem teszi kötelezővé a lőfegyver használatát a fentiekben taxatív meg határozott esetekben sem, így annak elmulasztása sem képezhet a határőr részéről bűncselekményt. Ez szélesebb körű önálló konfliktusmegoldó képességet feltételez a lőfegyver használójától, mert a használat kötelezettségének jogszabályi kimondása bizonyos esetekben felmentést biztosít a következmények alól.

A lőfegyver-használati jog gyakorlása független attól, hogy a határőr egyenruhát vagy polgári ruhát visel, szolgálatban van vagy azon kívül és rendelkezik-e szolgálati lőfegyverrel. A határőr a lőfegyverhasználat során elsősorban a határőrségnél rendszeresített fegyvert kell, hogy használja. A lőfegyverhasználatot megelőző figyelmeztetést érhetően, határozottan, „a törvény nevében fegyvert használok” szavakkal kell megtenni. A lőfegyverhasználat során

kerülni kell az élet kioltását. A lövést lehetőleg lábra, ha pedig a támadó kezében a támadásra távolról is felhasználható eszköz van, kézre kell irányítani. A lőfegyverhasználat további alkalmazásának nincs helye, ha az a célját elérte.

A végrehajtási rendelet fenti szabályozása rendkívül széles lehetőséget teremt a határőrnek a lőfegyver használatára. A rendőrség egy sajnálatos ügyből tanulva tiltja tagjainak, hogy pl. szeszes ital fogyasztása után bármilyen intézkedést tegyenek, beleértve a lőfegyver használatát is, ugyanakkor a fegyverhasználat joga itt kiterjed a szolgálati, illetve önvédelmi lőfegyveren túl pl. vadászlőfegyver használatára, ad abszurdum sörétes lőfegyver használatára, holott hazánkban sörétes löszert önvédelmi maroklőfegyverhez is tilos használni, annak kizárólag sport, illetve vadászat esetén van helye. Még belegondolni is szörnyű, hogy mit művelhet, mondjuk egy lövedékre töltött sörétes puska lövése a célszeméllyel, ugyanakkor milyen - vétlen személyekre is - veszélyt jelentő lehet egy nagyobb hatóerejű vadászpuska használata. Ezek a szabályok álláspontom szerint következményeiben nem kellően átgondoltak.

A kézre leadott lövés, különösen a távolról is használható eszközök esetében pedig némi dilettantizmust árul el a jogalkotóról. Vagy nem ismeri a lökiképzés rejtjelmeit, vagy a távolság fogalmával nincs tisztában, de hogy jelen kiképzési feltételek között a rendszeresített lőfegyverrel a határőr sikeres lövést kézre nem fog leadni, az biztos. Ha a támadás közvetett, a határőrnek elsősorban az ahhoz felhasznált tárgyra vagy állatra kell a lövést leadni. A határőr az őt vagy segítőjét járművel elütni szándékozó támadó járművének kerekeire leadott lövéssel hárítsa el a veszélyt.

Ismételten némi tévedésben van a jogalkotó, amikor a szemből közeledő jármű esetén kívánja meg a kerékre lövést. Először is, mert a rendszeresített maroklőfegyverekkel ez nagy távolságról csekély eséllyel oldható meg még rendszeres lögyakorlás esetén is. Másodsor pedig kis távolságról nem fékezi le a lövés a járművet kellő mértékben, csupán irányíthatatlanná teszi, és kérdéses marad, hogy ki viseli azért a felelősséget, ha a lövés után irányíthatatlanná vált gépkocsi emberi életet olt ki, sérülést vagy anyagi kárt okoz. A vezető már teljes joggal védekezhet azzal, hogy ő csupán a megállási kötelezettségének nem kívánt eleget tenni - az elütési szándék amúgy is csak akkor feltételezhető (de még nem bizonyítható), ha ezen cél érdekében változtat a vezető eredeti haladási irányán. A megállási kötelezettség elmulasztása szabálysértés lehet, viszont a vezetőtől függetlenül irányíthatatlanná vált gépkocsi által okozott károsító hatásokért nem lehet felelős. Jelen

esetben a kevesebb több lett volna, ezt az elütési szándékot jobb lett volna kihagyni a rendeletről. A kerékre lövés jó találati százalékkal a távolodó jármű esetében alkalmazható, viszont távolodás már nem jelent fenyegetést, és így ki kell, hogy maradjon ez a lehetőség. A megállási kötelezettség teljesítésének elmulasztása miatt megállítási céljából lövés nem alkalmazható. A tárgyra, állatra irányuló lövés emberi életet, testi épséget nem veszélyeztethet.

Mások személyét, vagyonát közvetlenül veszélyeztető állatra a határőr akkor löhet, ha a veszélyhelyzet elhárítására az adott körülmények között más lehetőség nincs. Szolgálati feladat teljesítése érdekében a határőr a testi épségét közvetlenül veszélyeztető állatot lelőheti. Ez az állat általi veszélyeztetés elég szubjektív megítélésű dolog ahhoz, hogy egy-egy őz vagy vadmalac is áldozatul eshessen a határőr szolgálati érdekeinek.

A Rtv. 55. §-ban meghatározottakon túl sincs helye löfegyverhasználatnak: ha a löfegyverhasználat az államhatáron átlövést idézne elő határúton közlekedő személlyel szemben (határút: az államhatár közelében olyan út, melynek tengelye a határral megegyezik, vagy azzal párhuzamos). A (löfegyverhasználatot megelőző) figyelmeztető lövést általában függőleges irányba, a légtérbe kell leadni. Ha ez nem biztonságos (pl. Ferihegy határátkelő helyen), a lövés irányát úgy kell megválasztani, számolva a becsapódást esetlegesen követő gurulattal is, hogy a lövedék emberi életet, testi épséget ne veszélyeztessen, és lehetőleg ne okozzon anyagi kárt. A löfegyverhasználatot követően a sérültet elsősegélyben kell részesíteni, gondoskodni kell orvosi ellátásáról, a közvetlen hozzátartozó értesítéséről. A löfegyverhasználatról, illetőleg a löfegyverhasználatnak nem minősülő lövésről a határőrnek azonnal jelentést kell tennie. Az állományilletékes parancsnok (akinek az állományába, alárendeltségébe a határőr tartozik) 3 napon belül köteles kivizsgálni a löfegyverhasználat jogszerűségét, szakszerűségét. Ha a löfegyverhasználatra az állományilletékes parancsnok adott utasítást, a vizsgálatot a felettes szerv folytatja le.

Amennyiben a löfegyverhasználatnak nem minősülő lövés sérülést vagy kárt okozott, a löfegyverhasználatra vonatkozó rendelkezések szerint kell a vizsgálatot lefolytatni. Ezekkel a saját belső vizsgálásokkal kapcsolatosan elég erős averzióim vannak. A mundér becsülete - esetenként elvtelen - védelmének lehetősége miatt számomra, és állítom, hogy a polgárok többsége számára, sokkal megnyugtatóbb lenne még az is, ha a területileg illetékes katonai ügyészség végezné ezt a vizsgálatot, különösen, ha személyi sérülés történt. Persze egy abszolút civil kontroll sokkal jobban szolgálná a polgárok érdekeit, azonban tudni kell, hogy a

lőfegyver használatával kapcsolatos vizsgálatokhoz nemcsak jogi, hanem olyan szakmai szabályoknak ismerete is szükséges, ami jelenleg polgári szervtől a gyakorlati tapasztalatok alapján nem várható el.

Szolgálati lőfegyverrel az a határőr látható el, aki a fegyver használatára, valamint a fegyver tárolására és kezelésére vonatkozó szabályok ismeretéből sikeres vizsgát tett. Ez azért valamivel kevesebb követelmény, mint amit egy fegyveres biztonsági őrről szemben támasztanak a jogalkotók. A szolgálati fegyverek csak szolgálati feladat végrehajtásához használhatók. Rendszeresített sorozatlövő fegyvert a határőr kizárólag szolgálatban és külön utasításra tarthat magánál. A szolgálati pisztolyát a határőr előjárói engedéllyel szolgálaton kívül is magánál tarthatja, de látható módon nem viselheti, azzal más kereső foglalkozást nem végezhet. A szolgálati fegyver otthoni tárolásának szabályi megegyeznek a polgári lőfegyverekre előírt szabályokkal.

A fentiekén túlmenően természetesen a jogszabály részletesen szabályozza a lőfegyver használatát követő jelentés tartalmát (és mint tudjuk, nincs jogtalan fegyverhasználat, csak rosszul megírt jelentés), valamint a lőfegyverek tárolási szabályait, melyek olyan belső szabályok, amelyek nem tarthatnak közérdeklődésre számot, így ezek ismertetését mellőzöm. A következő számunkban - terveink szerint - a rendőrök fegyverhasználatára vonatkozó szabályok ismertetése következik.

Dr. Bokros Gábor
ügyvéd